

Andreea Paula SEUCAN

**DREPTURILE MORALE
ȘI DREPTURILE
PATRIMONIALE
ALE AUTORULUI**

Universul Juridic

București

-2011-

Editat de **S.C. Universul Juridic S.R.L.**

Copyright © 2011, **S.C. Universul Juridic S.R.L.**

Toate drepturile asupra prezentei ediții aparțin

S.C. Universul Juridic S.R.L.

Nicio parte din acest volum nu poate fi copiată fără acordul scris al
S.C. Universul Juridic S.R.L.

**NICIUN EXEMPLAR DIN PREZENTUL TIRAJ NU VA FI
COMERCIALIZAT DECÂT ÎNSOTIT DE SEMNĂTURA ȘI
ȘTAMPILA EDITORULUI, APLICATE PE INTERIORUL
ULTIMEI COPERTE.**

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

SEUCAN, ANDREEA PAULA

**Drepturile morale și drepturile patrimoniale ale
autorului / Andreea Paula Seucan. - București : Universul
Juridic, 2011**

Bibliogr.

ISBN 978-973-127-491-1

347.78(498)

REDACȚIE: tel./fax: **021.314.93.13**
tel.: **0732.320.665**
e-mail: **redactie@universuljuridic.ro**

DEPARTAMENTUL telefon: **021.314.93.15; 0726.990.184**

DISTRIBUȚIE: tel./fax: **021.314.93.16**
e-mail: **distributie@universuljuridic.ro**

www.universuljuridic.ro

**COMENZI ON-LINE,
CU REDUCERI DE PÂNĂ LA 15%**

PREFAȚĂ

Abordarea unui asemenea subiect de cercetare dovedește temeritate din partea autoarei, mai ales dacă ținem seama de vasta bibliografie consacrată, în literatura străină și în cea românească, problematicii drepturilor de proprietate intelectuală, de faptul că problemele cată a fi reglementate și rezolvate în chip unitar nu numai în Uniunea Europeană, ci, în general, în lume, precum și de sporirea considerabilă a complexității și dificultăților acestor probleme în condițiile apariției și dezvoltării exponențiale ale noilor tehnologii.

Structurată în șase capitole, lucrarea reprezintă rodul unor cercetări serioase și mature ale legislației, doctrinei și jurisprudenței autohtone și străine, de natură să ofere nu numai un tablou complet al situației actuale a protecției drepturilor morale și patrimoniale ale autorilor, ci și o imagine clară a evoluției în viitorul apropiat a mijloacelor juridice menite să asigure realizarea acestui obiectiv.

O deplină cunoaștere a normelor, principiilor și instituțiilor juridice și în primul rând a celor puse la dispoziția cercetătorului de dreptul civil îngăduie autoarei o anume grație, am zice dezinvoltă, în analiza aspectelor tehnice, de multe ori aride, ale materiei. Autoarea socotește de datorie să și exprime păreri și convingeri solid argumentate în mai toate chestiunile ce fac obiectul cercetării chiar și în acelea în care autori de înalt prestigiu păreau a se fi pronunțat definitiv. Și nu este mai niciodată o iconoclastie căutată cu orice preț, ci numai expresia unei obiectivități proprii cercetătorului autentic; este, desigur, de la sine înțeles că autoarea nu aduce întotdeauna argumente peremptorii ori soluții definitive ori profund originale, dar putem

afirma că ea are un fel de a intui rezolvările exacte, favorabile finalității reglementărilor și instituțiilor cercetate.

Acestor calități li se adaugă acuratețea expunerii, preocuparea pentru limpezime și exactitate, pentru proprietatea termenilor, pentru cea mai potrivită sistematizare a tratării, pentru probitatea citării altor lucrări și pentru buna rânduială a aparatului critic ca și, în general, pentru estetica prezentării materialului.

Nu în ultimul rând, vom remarca simplitatea și modestia cu care sunt înfățișate rezultatele cercetărilor, rezultate obținute, fără îndoială, în urma unui neobișnuit volum de muncă pentru documentare, sistematizare și redactare.

Autoarea dovedește deplină deschidere față de explozia actuală a mijloacelor de stocare, publicare și comunicare a datelor și informațiilor, printre care internetul, transmiterea prin satelit, retransmiterea prin cablu, tehnicile de reproducere a datelor și imaginilor etc., semnalând, în chip stăruitor, nu numai noile pericole ce amenință drepturile de proprietate intelectuală (pirateria, reproducerea neautorizată a fonogramelor, refuzul unor state de a acorda protecție dreptului de autor și proprietății industriale etc.), schițând posibile căi pentru combaterea acestor pericole. Colaborarea internațională este, în condițiile globalizării, una din condițiile acțiunii eficiente a statelor, ceea ce se învederează a fi exact în lumina preocupărilor existente încă de la finele secolului XIX, când a fost adoptată Convenția de la Berna (1886). Caracterizând această convenție drept „reperul fundamental pentru raporturile dintre state în materia dreptului de autor”, autoarea evocă, în ultimul capitol, cele mai semnificative aspecte ale protecției europene și internaționale a drepturilor morale și a drepturilor patrimoniale de autor, stăruind asupra tratatelor internaționale incidente în domeniu și a organizațiilor internaționale cu vocație în domeniul dreptului de autor, în principal Organizația mondială a proprietății intelectuale.

Examinând dihotomia existentă în dreptul român de autor – latura morală (nepatrimonială) și latura patrimonială – autoarea consideră că prima dintre acestea își află fundamentul în drepturile personale nepatrimoniale, în timp ce cealaltă latură își datorează sorgintea în dreptul de proprietate. Una dintre diferențele importante între drepturile civile și cele personale nepatrimoniale, din dreptul de autor – observă autoarea – este că, în cazul acestora din urmă, este îngăduită transmiterea pentru cauză de moarte a anumitor drepturi morale.

Abordând comparativ reglementarea drepturilor morale de autor, în lucrare se reliefează că legislația română în materie a preluat conceptul de drepturi morale din legislația franceză, dar că această noțiune nu reflectă exact trăsăturile drepturilor respective, care sunt, de fapt, drepturi nepatrimoniale (sau extrapatrimoniale). Această inadverență terminologică ar avea la origini o traducere improprie din limba franceză, ne asigură autoarea, care, însă, nu a dorit să depășească granițele pur semantice ale discuției și s-a mulțumit cu precizarea poziției sale în sensul că legiuitorul român a avut în vedere noțiunea de „drepturi personale nepatrimoniale” atunci când a folosit sintagma „drepturi morale”, cu anumite particularități ale acestora, legate de personalitatea autorului operei. Așa fiind, autoarea precizează că, spre deosebire de celelalte drepturi ale personalității, care se sting odată cu titularul lor, drepturile morale ținând de dreptul de autor au un caracter perpetuu.

Dintre drepturile morale specifice domeniului abordat, autoarea stăruie asupra dreptului de divulgare, precizând că legiuitorul român a consacrat opinia subiectivă, înțelegând că prin aceasta se înțelege că autorul exercită dreptul de divulgare din momentul în care ia decizia (de principiu) de a-și comunica opera publicului. În dreptul francez, dimpotrivă, este consacrată opinia obiectivă, în al cărei cadru autorul determină procedeele de divulgare și fixează condițiile acesteia, fără ca dreptul de a

decide să aibă vreo semnificație în exercitarea dreptului. Aceasta face ca în dreptul francez, dacă exercitarea dreptului de divulgare nu a avut loc, să nu se poată vorbi despre existența unor drepturi patrimoniale de autor.

O observație subtilă ce ține de raportul între reglementările generale de drept civil cu normele specifice din domeniul dreptului de autor este prilejuită autoarei de faptul că, spre deosebire de dreptul francez, unde titularul dreptului de autor nu poate pretinde proprietarului suportului material punerea la dispoziție a operei, în dreptul român acest fapt este îngăduit, dar autorul este obligat să ofere garanții de securitate și o remunerație corespunzătoare. În aceste condiții, precizează autoarea, regula consacrată de art. 1909 alin. 1 din Codul civil (care consacră așa-zisa prescripție instantanee) nu se va aplica în ipotezele în care suportul material al unei opere nedivulgate ajunge fără acordul autorului în posesia unui terț de bună credință; nu este vorba, desigur, despre cazurile în care manuscrisul a fost pierdut ori furat.

Cât privește chestiunea epuizării dreptului de divulgare, contrazicând jurisprudența franceză, odată exercitat, dreptul de divulgare nu poate renaște, dat fiind că autorul își poate apăra drepturile invocând clauzele contractelor de utilizare.

Ni se pare demn de semnalat și faptul că, în legătură cu dreptul la paternitatea operei, în lucrare se precizează că acesta nu poate aparține decât persoanelor fizice, iar nu și celor juridice; cu toate acestea – consideră autoarea – constatarea acestei realități nu vine în contradicție cu posibilitatea ca, după moartea autorului, acest drept să fie exercitat de către un organism de gestiune colectivă.

În fine, o altă precizare făcută de autoare privește exercitarea dreptului la retractare, care nu va putea fi făcută în absența unui contract de utilizare, întrucât rolul său este acela de a regla raporturile juridice dintre cedent și cesionar, iar nu între autor și

publicul său. Legat de aceasta, autoarea consideră cu temeinice motive că, în cazul contractelor de comandă, aplicabilitatea dreptului de retractare este restrânsă numai la situațiile când a avut loc o cesiune a dreptului de utilizare (neavând incidență în cazul contractului de comandă). Menționăm aici și faptul că, în materia protecției postume a dreptului la paternitatea operei, autoarea susține că în situația în care numele unui autor este asociat unei opere care nu îi aparține, moștenitorii acestuia pot intenta o acțiune „în constatarea nepaternității operei”. Fiind, desigur, de acord cu soluția, vom semnala doar faptul că formularea obiectului acțiunii în justiție ni se pare greoaie; amintim că în dreptul familiei, într-o formulare mai simplă, se vorbește despre „tăgada paternității”...

Referindu-se la situația lipsei moștenitorilor și contrazicând părerea unor autori autohtoni de specialitate autoarea respinge ideea că drepturile patrimoniale de autor ar urma să intre în proprietatea privată a statului, iar organismele de gestiune colectivă ar dobândi numai exercițiul acestor drepturi. Astfel cum, în mod exact, observă autoarea, organismele de gestiune colectivă sunt persoane juridice de drept privat, care nu se subordonează în nici un fel autorității statale.

Ocupându-se de dreptul la distribuția operei – drept limitat la operele fixate pe un suport material – autoarea socotește că acesta se referă și la oferirea publică a operei pe internet. Difuzarea unei opere pe internet corespunde, în opinia autoarei, noțiunii de distribuție sub forma „oferirii publice” a originalului sau a copiilor unei opere.

Interesante considerații sunt dezvoltate și cu privire la dreptul la închirierea și împrumutul operei, în sensul că operațiile juridice respective sunt desemnate în chip impropriu, fapt imputabil legiuitorului român care a recurs la o traducere neadaptată terminologiei juridice românești a unor directive europene. Autoarea crede, în consecință că terminologia corectă

este aceea de „drepturi de folosință ale autorului” care se pot exercita sub forma împrumutului sau a locațiunii.

Astfel, cum se observă, spre deosebire de reglementările din dreptul comun, în care, de regulă, transferul dreptului de proprietate implică și transmiterea dreptului de folosință asupra unui bun, în materia dreptului de autor dreptul de folosință prin împrumut sau închiriere nu se epuizează odată cu prima vânzare ori cu primul transfer de proprietate asupra originalului sau copiilor unei opere pe piață, efectuat de titularul de drepturi ori cu consimțământul acestuia.

O expunere interesantă este consacrată, în cadrul lucrării, dreptului de suită, calificat în doctrină și în jurisprudență ca un drept aparținând familiei drepturilor patrimoniale ale autorului, fiind asimilat unui drept ce are ca obiect un bun frugifer. Vom sublinia importanța constatării pe care o face autoarea, în sensul că, spre diferență de celelalte drepturi patrimoniale ale autorului, care implică o manifestare de voință din partea acestuia, exercitarea dreptului de suită este independentă de voința autorului, acest drept fiind intransmisibil prin acte juridice între vii. De o mare finețe ni se pare și constatarea potrivit căreia, întrucât obiectul dreptului de suită îl pot constitui numai operele originale de artă plastică sau grafică, ori cele fotografice, în forma lor materială, reprezentată de suportul în care este încorporată opera, dreptul de suită se deosebește fundamental de celelalte drepturi ale autorului și care sunt, în esență, corporale.

Un capitol separat este consacrat contractului de cesiune a drepturilor patrimoniale de autor. Dintre problemele, numeroase, abordate în această parte a tezei, ne vom mărgini la a atrage atenția asupra opiniei autoarei în chestiunile legate de capacitatea părților în contractul de cesiune, soluția din teză fiind un exemplu de aplicare a principiilor generale de drept civil și în problemele specifice din domeniul dreptului de autor. Problema capacității înfățișează interes – potrivit opiniei autoarei – numai

în cazul persoanei juridice care dobândește un drept de autor fără respectarea principiului specialității capacității de folosință. Potrivit unor autori, respectarea acestui principiu se impune numai în cazul achiziționării, de către o persoană juridică a unor drepturi patrimoniale de autor; în alte cazuri (de pildă, al operelor realizate de angajați ori al unor donații) o asemenea obligație nu există. Ei bine, într-o epocă în care principiul menționat este ignorat de toată lumea (dacă nu este luat în deriziune), autoarea apreciază că regulile privind capacitatea de folosință specializată a persoanei juridice trebuie respectate în toate cazurile care implică transmiterea dreptului de autor.

În concluzie, lucrarea cuprinde analize de un mare interes teoretic și practic cum sunt, de pildă, cele privind cesiunea drepturilor patrimoniale privind totalitatea operelor viitoare ale autorului (problemă în care ni s-a părut, totuși, că poziția autoarei necesită unele clarificări), particularitățile operelor realizate la comandă, problemele teoretice legate de folosirea noțiunilor de „remunerație” ori de „preț” în contractul de editare, problema caracterului *intuitu personae* al acestui contract, aspectele legate de contractul de reprezentare teatrală ori de execuție muzicală, ori – din nou, ambiguitatea noțiunilor de închiriere (dar și deosebirea, greu de priceput pentru un nespecialist în drepturile de autor și de inventator, dintre „utilizare” și „folosință”, care este atât de mult subliniată de autoare), ca și în atâtea alte privințe.

Vom conchide subliniind ca un merit al autoarei faptul că a reușit, între altele să elaboreze o lucrare care se citește cu plăcere, provocând adesea mici voluptăți intelectuale, datorate, desigur, nu numai interesului problemelor din domeniul dreptului de autor, ci și talentului autoarei.

Prof. univ. dr Marilena Uliescu

